

TASA-ARVO JA YHDEN- VERTAISUUS- SUUNNITELMA 2024–2027

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusohjelma 2024–2027

Vammalan lukio

Sisällysluettelo

1. Johdanto	2
2. Lainsäädäntö.....	2
3. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus	3
4. Syrjintä ja eriarvoinen kohtelu	3
4.1 Käsitteistä	3
4.2 Erilaisia syrjinnän muotoja	4
5. Suunnitelmakaudella 2021–2024 tehdyt toimenpiteet	5
6. Selvitys oppilaitoksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustilanteesta 2024	6
6.1 Tilastotietoa oppilaitoksesta	6
6.2 Ainevalinnat.....	6
6.3 Tiedonkeruu ja vastausaktiivisuus.....	8
6.4 Opiskelijoiden tilanne.....	9
6.4 Henkilökunnan tilanne.....	19
7. Yhteenveto ja toimenpiteet suunnitelmakaudella 2024–2027.....	25

1. Johdanto

Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen on jokaisen oppilaitosyhteisössämme toimivan velvollisuus. Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden arviointia ja edistämistä edellytetään myös laissa. Tasa-arvolain ja yhdenvertaisuuslain mukaan oppilaitokset ovat velvollisia laatimaan toiminnan kehittämiseen tähtäävän tasa-arvosuunnitelman eli toiminnallisen tasa-arvosuunnitelman sekä yhdenvertaisuussuunnitelman. Vammalan lukion tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma perustuu lakiin naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986) sekä yhdenvertaisuuslakiin (1325/2014). Tämän suunnitelman tarkoituksena on tuoda esille Vammalan lukion nykyistä tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden tilannetta sekä auttaa opiskelijoita ja henkilökuntaa sitoutumaan yhdessä tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseen. Suunnitelman tarkoitus on lisäksi antaa konkreettisia ohjeita ja toimintapolkuja käytännön tilanteisiin.

Tasa-arvolaki ja yhdenvertaisuuslaki muodostavat sisällöllisen kokonaisuuden toisiaan täydentäen. Tästä syystä Vammalan lukiossa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma on laadittu osana opetussuunnitelmaa yhdeksi yhteiseksi suunnitelmaksi. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman ovat laatineet opinto-ohjaajat ja rehtori yhteistyössä henkilöstön ja opiskelijoiden edustajien kanssa. Vammalan lukion tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma laaditaan kolmen vuoden välein, ja tämä suunnitelma on voimassa 2024–2027. Lisäksi henkilöstön osalta noudatetaan Sastamalan kaupungin henkilöstön tasa-arvosuunnitelmaa.

2. Lainsäädäntö

Tasa-arvolain tarkoituksena on estää sukupuoleen perustuva syrjintä ja edistää naisten ja miesten välistä tasa-arvoa sekä tässä tarkoituksessa parantaa naisten asemaa erityisesti työelämässä. Lain tarkoituksena on myös estää sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuva syrjintä. (Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 609/1986.)

Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) tarkoituksena on puolestaan edistää yhdenvertaisuutta ja ehkäistä syrjintää sekä tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeusturvaa. Myös oppilaitoksilla on lakisääteinen velvollisuus edistää yhdenvertaisuutta. Yhdenvertaisuuslakiin (8§) liittyvä syrjinnän kieltä tarkoittaa sitä, ettei ketään saa syrjiä iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Syrjintä on kielletty riippumatta siitä, perustuuko se henkilöä itseään vai jotakuta toista koskevaan tosiseikkaan tai oletukseen. Välittömän ja välillisen syrjinnän lisäksi laissa tarkoitettua syrjintää on häirintä, kohtuullisten mukautusten epääminen sekä ohje tai käsky syrjiä.

Koulutuksen järjestäjä vastaa oppilaitoksen tasa-arvosuunnitelmasta, jota tulee tarkastella vuosittain tai vähintään kolmen vuoden välein. Tasa-arvolain (609/1986) mukaan tasa-arvosuunnitelman tulee sisältää

1. selvityksen oppilaitoksen tasa-arvotilanteesta
2. tarvittavat toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi
3. arvion aikaisempaan tasa-arvosuunnitelmaan sisältyneiden toimenpiteiden toteuttamisesta ja tuloksista.

Tasa-arvosuunnitelman lisäksi yhdenvertaisuuslain mukaan oppilaitoksella on oltava suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Oppilaitoksen on suunnitelman avulla arvioitava yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan sekä ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi. (Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014 6 §)

Oppilaitoksen tasa-arvotoiminnassa erityistä huomiota tulee kiinnittää oppilas- tai opiskelijavalintoihin, opetuksen järjestämiseen, oppimiseroihin ja opintosuoritusten arviointiin sekä seksuaalisen häirinnän ja sukupuoleen perustuvan häirinnän ehkäisemiseen ja poistamiseen. Tasa-arvolain mukaan koulutuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että tytöillä ja pojilla sekä naisilla ja miehillä on samat mahdollisuudet koulutukseen ja ammatilliseen kehitykseen sekä että opetus, tutkimus ja oppiaineisto tukevat tämän lain tarkoituksen toteutumista. Tasa-arvoa edistetään koulutuksessa ja opetuksessa lasten ikä ja kehitys huomioon ottaen. (Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 609/1986.)

3. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus

Tasa-arvon käsite tarkoittaa laissa erityisesti sukupuolten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuus laajentaa tasa-arvon käsitettä. Tasa-arvo tarkoittaa samanarvoisuutta. Yhdenvertaisuus tarkoittaa perustuslain kuudennessa pykälässä kaikkien kansalaisten tasa-arvoista kohtelua, kaikkien yhdenvertaisuutta lain edessä ja sitä, ettei ketään saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eriarvoiseen asemaan henkilöön liittyvän syyn perusteella. (Perustuslaki 6 §).

Tässä tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelmassa sukupuolten välisen tasa-arvon lisäksi nähdään erityisen tärkeäksi nostaa korostetusti esille yhdenvertaisuuteen liittyvä moninaisuus. Erityisesti sukupuolten välisen eriarvoisuuden vähentämiseen liittyvän tasa-arvo-käsitteen lisäksi yhdenvertaisuuden käsite toimii tasa-arvoisen kohtelun sekä eriarvoisuuden vähentämisen mahdollistajana myös muissa ihmisyyteen liittyvissä asioissa. Näitä asioita ovat sukupuolen lisäksi esimerkiksi etninen tausta, seksuaalinen suuntautuminen, uskonto/vakaumus, terveydentila, ikä, ja kieli.

4. Syrjintä ja eriarvoinen kohtelu

4.1 Käsitteistä

Eriarvoisuus on tasa-arvon vastakohta. Eriarvoinen kohtelu voi olla syrjintää. Syrjintää on se, jos henkilöä tai ryhmää kohdellaan eri tavoin kuin muita jonkin ominaisuuden perusteella ilman hyväksyttyä oikeutusta kohtelulle.

Syrjintä voi olla tahatonta tai tahallista. Syrjivä toiminta voi sisältää harkintaa ja suunnitelmallisuutta tai se voi johtua tavoista tai käytännöistä, joihin ei ole kiinnitetty tai osattu kiinnittää huomiota. Esimerkiksi vähättelevä tai loukkaava tyyli puhua ja sanallistaa ajatuksia, voi muodostua osaksi sosiaalisen ympäristön vallitsevaa ja hyväksyttyä ilmaisukulttuuria.

Kieli, asenteet ja ajattelutavat toimivat osaltaan vallitsevien toimintakulttuurien ja käytäntöjen ilmentäjinä. Nämä myös rakentavat vastavuoroisesti toisiaan. Edellä mainitut tekijät voivat luoda ja ylläpitää eriarvoisuutta. Esimerkiksi asenteiden tasolla hyväksytty tapa puhua voi muodostua osaksi

toimintakulttuuria tai toimintakulttuuri, jossa hyväksytään tietynlainen kielenkäyttö, voivat mahdollistaa syrjintää ja eriarvoista kohtelua.

Toiminta, tilat ja opetusmenetelmät voivat vahvistaa ja uusintaa eriarvoisuutta. Toisto ja tapojen vakiintuminen siirtävät sen seuraavalle sukupolvelle. Siksi kaikkea oppilaitoksen toimintaa ja käytäntöjä tulee arvioida tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusnäkökulmasta.

On kuitenkin syytä muistaa, että kaikki ihmisten erilainen kohtelu ei ole syrjintää. Huono tai epäasiallinenkaan kohtelu ei välttämättä ole syrjintää. Jotta kyse olisi syrjinnästä, kohtelun täytyy johtua kielletystä syrjintäperusteesta, joita on lueteltu kappaleessa 2. ja kappaleen 3. lopussa. Erilainen kohtelu ei ole syrjintää silloin, kun kohtelulla on ihmisoikeuksien kannalta hyväksyttävä tavoite sekä perustelu. Keinot tavoitteen edistämiseksi tulee olla oikeasuhtaisia, eli toiminnan tulee olla oikeassa suhteessa tavoiteltavaan päämäärän nähden. Esimerkiksi alkoholin myymisen kieltäminen alle 18-vuotiaalta ei ole syrjintää, koska siitä säädetään erikseen laissa ja kieltämisellä on ihmisoikeuksien näkökulmasta hyväksyttävät perusteet.

4.2 Erilaisia syrjinnän muotoja

Välitöntä syrjintää on yksilön tai ryhmän kohtelu vertailukelpoisessa tilanteessa eri tavoin tai huonommin, kuin muita ilman hyväksyttävää perustetta. Tällaista syrjintää voi olla esimerkiksi suora kiusaaminen, haukkuminen ja epäreilu tai loukkaava kohtelu jonkin ominaisuuden perusteella.

Välillistä, epäsuoraa syrjintää on esimerkiksi näennäisesti puolueeton ja asiallinen käytäntö, tieto tai toimintatapa, joka asettaa ihmisen muita heikompaan asemaan jostakin ominaisuudesta tai sen puutteesta johtuen.

Piilosyrjintää ovat esimerkiksi vähättelevän sävyyn puhuminen jostakin ihmisestä tai ryhmästä. Syrjinnän kriteerit täyttyvät, kun vähättelevän puheen syynä ovat yksilön tai ryhmän ominaisuudet. Piilosyrjintää voi myös olla poissulkeminen ominaisuuden perusteella ja esimerkiksi puutteellisen tuen tarjoaminen tai sivuuttaminen.

Rakenteellinen syrjintä tarkoittaa yrityksen, organisaation, instituution, yhteisön tai yhteiskunnan käytäntöjä, jotka vaikuttavat syrjivästi yksilöihin tai ryhmiin. Rakenteellinen syrjintä voi olla tahallista tai tahatonta. Rakenteellista syrjintää voi usein olla vaikea erottaa tai määritellä tarkkarajaisesti. Kun syrjintä on osa rakennetta, voi rakenteissa osallisena olevilla toimijoilla vaikeuksia havaita syrjintää omassa toiminnassaan.

Moniperusteisessa syrjinnässä yksilöä tai ryhmää syrjitään monella eri perusteella. Moniperusteinen syrjintä voi olla ajateltua yleisempää, koska myös sitä on usein vaikea tunnistaa. Esimerkiksi alkuperä ja uskonto kietoutuvat monesti yhteen moniperusteisessa syrjinnässä. Myös sukupuoli on usein yksi vaikuttava tekijä moniperusteisen syrjinnän yhteydessä.

Häirintä ja epäasiallinen kohtelu ovat syrjintää. Häirintä on järjestelmällistä ja usein toistuvasti tapahtuvaa kielteistä toimintaa tai käyttäytymistä. Häirinnän muodot ovat moninaiset. Häirinnäksi luokiteltavaa toimintaa ovat esimerkiksi: uhkailu, pelottelu, ilkeä käytös, vähättelevä puhe, toisen toiminnan perusteeton arvostelu tai vaikeuttaminen, maineen tai aseman kyseenalaistaminen, yhteisöistä eristäminen. Häirintä voi myös olla luonteeltaan seksuaalista tai sukupuoleen perustuvaa. Seksuaalista häirintää ovat esimerkiksi vihjailevat ilmeet ja eleet, kaksimieliset vitsit,

härskit puheet, pukeutumista tai yksityiselämää koskevat kysymykset tai huomautukset, seksuaalisesti värityneet viestit esimerkiksi puhelimella tai sähköpostilla, ei-toivottu fyysinen koskettelu tai sukupuolista kanssakäymistä koskevat ehdotukset tai vaatimukset. Sukupuoleen perustuva häirintä ei ole luonteeltaan seksuaalista, mutta loukkaa henkistä tai fyysistä koskemattomuutta. Se voi ilmetä esimerkiksi alentavana, kielteisenä tai halventavana puheena sekä toimintana, joka kohdistuu toisen sukupuoleen.

Ohje tai käsky syrjiä on syrjintää. Syrjintään tai häirintään kehottava ohje tai käsky on myös syrjinnäksi luokiteltavaa toimintaa. Ohjeen ja käskyn antaja on vastuussa siitä, että ei sisällytä näihin syrjintään, häirintään tai ahdisteluun johtavia viestejä.

Piittaamattomuus on syrjintää, jos työnantaja tai koulutuksen järjestäjä saa tiedon häirinnästä, mutta ei ryhdy toimiin sen poistamiseksi. Jokaisella on oikeus vedota syrjinnän vastaiseen säädäntöön ilman, että siitä on hänelle haittaa.

5. Suunnitelmakaudella 2021–2024 tehdyt toimenpiteet

Vuonna 2021 laaditussa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmassa lueteltiin seuraavia kyselyn perusteella muodostettuja toimenpiteitä:

- Avoin keskustelu tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta sekä sen tilanteesta Vammalan lukiossa.
- Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden merkityksellisyyden korostaminen ja henkilökohtainen reflektointi asian suhteen.
- Toisten ihmisten tasa-arvoinen ja yhdenvertainen kohtelu, kannustaminen ja tukeminen kaikissa tilanteissa.
- Huomion kiinnittäminen asialliseen kielenkäyttöön.
- *Suunnitelma opiskelijan suojaamiseksi kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä* -oppaan läpikäyminen opiskelijoiden kanssa.
- Henkilökuntajohtoinen ja entistä monipuolisempi tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden sekä sen merkityksellisyyden käsittely yhdessä opiskelijoiden kanssa. Aihetta voidaan käsitellä esimerkiksi ryhmänohjaustuokioissa, erillisinä luentoina, osana joitakin opintojaksoja, se tulee ottaa huomioon kaikessa opetuksessa ja sitä voidaan sivuta kaiken opetuksen yhteydessä.
- Ryhmähengen vahvistaminen opiskelijoiden keskuudessa ja erityisesti eri vuosikurssien välillä. Esimerkiksi yhteisen, virikkeellisen ja osallistavan toiminnan avulla.
- Häirintätapauksiin puuttuminen ja niiden moniammatillinen käsittely
- Koko henkilökunnan toimesta kannustetaan ja rohkaistaan opiskelijoita tekemään yksilöllisiä ja omiin kiinnostuksen kohteisiin kohdistuvia valintoja sukupuolesta tai muista yksilöllisistä ominaisuuksista riippumatta.
- Huomion kiinnittäminen viestintään, esimerkiksi terveyteen liittyvät poissaolokäytännöt

Vuonna 2021 laaditun suunnitelman ja toimenpidelinjausten perusteella Vammalan lukion tasa-arvo ja yhdenvertaisuustyötä on tehostettu ja kohdistettu monin tavoin yhdenvertaisuusepäkohtia vähentävästi.

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusaiheita on aktiivisemmin käsitelty ryhmänohjaustuokioissa, minkä kautta yhdenvertaisuusasiaa on voitu jalkauttaa osaksi opiskelutarkeaa opiskelijoiden keskuuteen. Ryhmänohjaustuokioissa on myös korostettu puuttumista häirintään ja epäasialliseen kohteluun.

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma on nostettu esiin lukuvuosien alussa lukion toimintaa ohjaavia periaatteita esiteltäessä.

Kaikki henkilökunnan tietoon tulleet häirintätapaukset on käsitelty ja tarvittaessa häirinnästä on ilmoitettu poliisille. Poissaolokäytänteisiin on löydetty yhtenäisempi linja, ja niitä sekä opetusta ja ohjausta koskevat muut hallintokäytänteet ovat täsmentyneet suunnitelmakauden aikana. Ryhmäytymistä on pyritty monipuolistamaan osallistavaa ja yhteisöllistä toimintaa korostamalla. Koululla on myös ollut käynnissä turvallisuuteen ja hyvinvointiin liittyviä hankkeita ja virkeää hyvinvointitoimintaa.

Selvityksessä oppilaitoksen nykytilanteesta ilmenee, että toimenpiteet ovat vähentäneet havaittua ja koettua syrjintää. Silti tulokset osoittavat, ettei tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyviä haasteita selätetä pelkästään jo todettuihin epäkohtiin puuttamalla: yhtäältä ilmenee uusia yhdenvertaisuusepäkohtia, toisaalta jo käytettyä keinovalikoimaa on alati kehitettävä. Vuoden 2024 tilannekuvasta onkin johdettava uusia, aikaan ja sen ilmiöihin soveltuvia keinoja ja toimenpiteitä, joita esitellään suunnitelman lopussa.

6. Selvitys oppilaitoksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustilanteesta 2024

6.1 Tilastotietoa oppilaitoksesta

Opiskelijat otetaan Vammalan lukioon yhteisvalinnassa peruskoulun päättötodistuksen lukuaineiden keskiarvon perusteella sukupuoleen katsomatta. Keskiarvoraja Vammalan lukioon on 7,0. Opiskelijoiden sukupuolijakauma vaihtelee vuosittain.

	naisia	miehiä	yhteensä
rehtori	1		1
apulaisrehtori	1		1
opinto-ohjaajia	2	1	3
opettajia	11	7	18
opiskeluhoolto	3	0	3
muu henkilöstö	4	1	5
opiskelijoita (20.1.2024)	153	105	258
opiskelijakunnan hallitus	10	2	12

Tilastotietoa Vammalan lukiosta keväällä 2024.

6.2 Ainevalinnat

Opiskelijat valitsevat kirjoitettavat aineet omien kiinnostustensa, osaamisensa ja jatko-opintopaikkojen asettaman pisteityksen perusteella. Ainevalintoja vertailtaessa on hyvä käsittää, että näistä kaikilla, etenkin pisteillä jatko-opintoihin, on taipumus muuttua ajan oloon, mikä vaikuttaa lukukausi- ja lukuvuosiokohtaisen tulosten merkittävyyteen. Seuraavassa syksyllä 2023 ja keväällä 2024 kirjoittaneiden määrä ja prosentuaalinen osuus sukupuolittain ja aineittain eriteltynä.

2023S	N	N%	M	M%	yht
A	12	85,7 %	2	14,3 %	14
A5	0	0,0 %	0	0,0 %	0
BB	3	42,9 %	4	57,1 %	7
EA	28	66,7 %	14	33,3 %	42
EC	2	50,0 %	2	50,0 %	4
BI	11	78,6 %	3	21,4 %	14
FF	4	100,0 %	0	0,0 %	4
FY	3	100,0 %	0	0,0 %	3
GE	2	28,6 %	5	71,4 %	7
HI	0	0,0 %	5	100,0 %	5
KE	3	60,0 %	2	40,0 %	5
MAA	8	80,0 %	2	20,0 %	10
MAB	9	81,8 %	2	18,2 %	11
PS	15	83,3 %	3	16,7 %	18
TE	11	61,1 %	7	38,9 %	18
UE	4	57,1 %	3	42,9 %	7
YH	2	16,7 %	10	83,3 %	12

2023S suhteelliset jakaumat

Etenkin aineissa, joissa kirjoittajien määrä on pieni, saattavat kirjoittaneiden osuudet sukupuolittain vaihdella erityisen voimakkaasti. Keskisuurissa kirjoitettavissa aineissa kuten biologia ja psykologia on naisten osuus kirjoittajista verraten suuri, kun taas yhteiskuntaopin kirjoittaneista miesten osuus korostuu. Näiden aineiden kohdalla kirjoittaneiden prosentuaalinen osuus sukupuolittain pysyy syksyn ja kevään ylioppilaskoeosallistumista vertailtaessa samansuuntaisena, mutta suuremmissa

kirjoitettavissa aineissa kuten äidinkielessä ja matematiikassa on nähtävissä merkitseviä eroja sukupuolten välillä kirjoitusajankohdittain. Suunnitelmakaudelle 2021-2024 laaditussa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmassa todettiin, naisten kirjoittavan enemmän ruotsia, psykologiaa, uskontoa ja biologiaa ja miesten taas enemmän pitkää matematiikkaa, pitkää englantia, fysiikkaa, yhteiskuntaoppia ja historiaa. Vuoden 2024 kevään tietoja auki luettaessa ja niitä syksyn 2023 tuloksiin verratessa voidaan havaita näiden tendenssien pysyneen samankaltaisina:

2024K	N	N%	M	M%	yht
A	36	48,6 %	38	51,4 %	74
A5	2	100,0 %	0	0,0 %	2
BB	9	75,0 %	3	25,0 %	12
EA	21	53,8 %	18	46,2 %	39
EC	3	75,0 %	1	25,0 %	4
BI	3	75,0 %	1	25,0 %	4
FF	1	100,0 %	0	0,0 %	1
FY	10	41,7 %	14	58,3 %	24
GE	1	25,0 %	3	75,0 %	4
HI	3	42,9 %	4	57,1 %	7
KE	4	80,0 %	1	20,0 %	5
MAA	16	47,1 %	18	52,9 %	34
MAB	22	56,4 %	17	43,6 %	39
PS	9	81,8 %	2	18,2 %	11
TE	4	80,0 %	1	20,0 %	5
UE	4	80,0 %	1	20,0 %	5
YH	5	38,5 %	8	61,5 %	13

2024K suhteelliset jakaumat

6.3 Tiedonkeruu ja vastausaktiivisuus

Wilma-ympäristössä tarjottuun tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskyselyyn vastasi 12.2.2024 pidetyssä ryhmänohjaustuokiossa 154 opiskelijaa, eli 57,9 % kyselyn saaneista opiskelijoista (kaikki Wilmassa olevat). Kyselyä pidettiin auki viikon 12.-16.2., mutta lisää vastauksia ei saatu viikon mittaan ryhmänohjaustuokion jälkeen. Verrantona edellisiin kyselyihin vastausaktiivisuutta voidaan pitää suhteellisen korkeana: edellisellä kyselykierroksella vuonna 2021 vastausprosentti oli 61 ja vuonna 2016, jolloin kyselyä ei suoritettu ryhmänohjaustuokion yhteydessä, alle 30. Kaikista (154) vastaajista 58,4 % (90) ilmoitti sukupuolekseen tyttö/nainen, 40,3 % (62) poika/mies ja 1,3% (2) vastaajaa ei halunnut ilmoittaa sukupuoltaan. Opiskelijoiden kohdalla vastausaktiivisuus eri sukupuolten välillä oli erittäin tasainen, seuraten lukio-opiskelijoiden sukupuolijakoa.

Henkilökunnan Wilma-kyselyyn osallistui 14 vastaajaa, mikä on 43,75 % kyselyn saaneista (32). Vastaajista naisia oli 57,1 % (8) ja miehiä 42,9 % (6). Miesten vastausaktiivisuus oli huomattavasti korkeampaa kuin naisten, sillä kyselyn saaneista vain 21,9 % (7) oli miehiä. Vuoden 2021 kyselyssä vastaajia oli peräti 24, noin 80 % kyselyn saaneista. Vuoteen 2021 verrattuna selkeästi heikompaa vastausaktiivisuutta selittänee se, ettei henkilökunnalle nyt varattu omaa vastausaikaa, vaan vastaaminen kyselyyn oli kiinni nyt omasta aktiivisuudesta.

Yleiskysymykseen ”Oppilaitoksessa jokainen saa olla oma itsensä ja ilmaista itseään sukupuolestaan ja seksuaalisesta suuntautumisestaan riippumatta” saadut vastaukset antavat suuntaa tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden yleiskuvasta. Opiskelijoista 98,1 % (151) vastasi kysymykseen ”kyllä” ja 1,9 % (3) ”ei”. Henkilökunnasta 92,9 % vastasi ”kyllä” ja 7,1 % (1) jätti vastaamatta. Vuoden 2021 kyselyssä opiskelijoista 1,6 % (3) vastasi vastaavaan kysymykseen kieltävästi, loput myöntävästi. Opettajien kohdalla kaikki vastasivat kysymykseen vuonna 2021 myöntävästi.

Muutoin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman varsinainen tiedonkeruu poikkesi aiemmista kyselyistä merkittävästi. Siksi sen tuloksia ei voida suoraan verrata vuoden 2021 ja 2016 kyselyiden tuloksiin. Ensinnäkin monivalintakenttien vastausvalintojen kuvaukset erosivat aiemmasta kyselystä, painottuen nyt havaitun ja koetun syrjinnän tarkempaan ajalliseen arviointiin (2024: viikoittain/kuukausittain/lukuvuosittain vrt. 2021: toistuvasti/satunnaisesti). Toiseksi nyt tehdyssä kyselyssä tarkasteltiin havaitun ja koetun syrjinnän muotoja erikseen, ei yhdessä. Näin itseen kohdistuneesta (koetusta) ja nähdystä, kuullusta, luetusta tai muutoin toiseen tai itseen kohdistuneesta (havaitusta) syrjinnästä saatiin paitsi määrällistä, myös laadullista tietoa tarkentavien tekstivastausten kautta.

Kolmas muutos aiempaan oli opiskelijoiden ja opettajien haastattelut. Wilmassa 12.-16.2. auki olleen opiskelijoiden ja opettajien kyselyn lisäksi aiheesta hankittiin seuraavilla viikoilla täydentävää ja syventävää tietoa kymmeneltä satunnaisesti valitulta opiskelijalta ja neljältä eri aineryhmiä edustavalta opettajalta. Keskimääräiseltä kestoaltaan noin 30 minuutin haastatteluissa sekä opiskelijoilla että opettajilla oli mahdollisuus arvioida tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustematiikkaa laajemmin kuin kyselyssä. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmassa näitä laadullisia vastauksia esitellään yhdessä Wilma-kyselyssä annettujen tekstivastausten kanssa.

6.4 Opiskelijoiden tilanne

Opiskelijoille suunnatussa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskyselyssä oli viisi osa-aluetta: koettu syrjintä, havaittu syrjintä, tasa-arvoväittämät, seksuaalinen häirintä ja muut näkemykset. Koettua ja

havaittua syrjintää sekä seksuaalista häirintää opiskelijat saivat monivalintojen lisäksi arvioida tekstivastausten muodossa. Muiden näkemysten osalta vastaustapana käytettiin ainoastaan tekstivastausmuotoa.

Koetun syrjinnän osalta syrjinnän aiheita erittelevät monivalintatulokset näyttävät seuraavilta:

3. Olen viimeisen vuoden aikana itse kokenut syrjintää sukupuolen perusteella		Vastanneita : 154/154 (100%)	
3.1.	☒ En	149	96,8% [1] – ka. 1,05
3.2.	☒ Kyllä, lukuvuosittain	3	1,9% [2]
3.3.	☒ Kyllä, kuukausittain	1	0,6% [3]
3.4.	☒ Kyllä, viikoittain	1	0,6% [4]
4. Olen viimeisen vuoden aikana itse kokenut syrjintää alkuperän, kansalaisuuden tai ihonvärin perusteella?		Vastanneita : 154/154 (100%)	
4.1.	☒ En	153	99,4% [1] – ka. 1,01
4.2.	☒ Kyllä, lukuvuosittain	1	0,6% [2]
4.3.	☐ Kyllä, kuukausittain	0	0,0% [3]
4.4.	☐ Kyllä, viikoittain	0	0,0% [4]
5. Olen viimeisen vuoden aikana itse kokenut syrjintää vammaisuuden tai sairauden perusteella		Vastanneita : 154/154 (100%)	
5.1.	☒ En	153	99,4% [1] – ka. 1,01
5.2.	☒ Kyllä, lukuvuosittain	1	0,6% [2]
5.3.	☐ Kyllä, kuukausittain	0	0,0% [3]
5.4.	☐ Kyllä, viikoittain	0	0,0% [4]

6. Olen viimeisen vuoden aikana itse kokenut syrjintää seksuaalisen suuntautumisen perusteella Vastanneita : 154/154 (100%)

6.1.	☒ En	150		97,4%	[1] – ka. 1,03
6.2.	☐ Kyllä, lukuvuosittain	3		1,9%	[2]
6.3.	☐ Kyllä, kuukausittain	1		0,6%	[3]
6.4.	☐ Kyllä, viikoittain	0		0,0%	[4]

7. Olen viimeisen vuoden aikana itse kokenut syrjintää uskonnollisen tai muun vakaumuksen perusteella Vastanneita : 154/154 (100%)

7.1.	☒ En	153		99,4%	[1] – ka. 1,01
7.2.	☐ Kyllä, lukuvuosittain	1		0,6%	[2]
7.3.	☐ Kyllä, kuukausittain	0		0,0%	[3]
7.4.	☐ Kyllä, viikoittain	0		0,0%	[4]

8. Olen viimeisen vuoden aikana itse kokenut syrjintää iän perusteella Vastanneita : 154/154 (100%)

8.1.	☒ En	152		98,7%	[1] – ka. 1,01
8.2.	☐ Kyllä, lukuvuosittain	2		1,3%	[2]
8.3.	☐ Kyllä, kuukausittain	0		0,0%	[3]
8.4.	☐ Kyllä, viikoittain	0		0,0%	[4]

9. Olen viimeisen vuoden aikana itse kokenut syrjintää kielen perusteella Vastanneita : 154/154 (100%)

9.1.	☒ En	154		100,0%	[1] – ka. 1,00
9.2.	☐ Kyllä, lukuvuosittain	0		0,0%	[2]
9.3.	☐ Kyllä, kuukausittain	0		0,0%	[3]
9.4.	☐ Kyllä, viikoittain	0		0,0%	[4]

10. Olen viimeisen vuoden aikana itse kokenut syrjintää asuinalueen perusteella Vastanneita : 154/154 (100%)

10.1.	☒ En	150		97,4%	[1] – ka. 1,03
10.2.	☐ Kyllä, lukuvuosittain	3		1,9%	[2]
10.3.	☐ Kyllä, kuukausittain	1		0,6%	[3]
10.4.	☐ Kyllä, viikoittain	0		0,0%	[4]

Tuloksista ei voi päätellä, kuinka suuri prosenttiosuus opiskelijoista on kokenut syrjintää jossain muodossa, sillä kyselyssä jokainen opiskelija pystyi valitsemaan yhden tai useamman vaihtoehdon. Eniten koettua syrjintää ilmenee sukupuolen, seksuaalisen suuntautumisen ja asuinalueen vuoksi. Haastattelu- ja tekstivastausten perusteella asuinalueeseen perustuva syrjintä koettiin enemmän leikinlaskuksi, kun taas seksuaalisuuteen liittyvä syrjintä nähtiin vakavampana, opiskelijoiden yhtenäisyyttä jakavana aiheena. Teksti- ja etenkin haastatteluvastauksissa ilmenee, että yleisimpiä koetun syrjinnän muotoja ovat sukupuoleen perustuva vähättely, homottelu, stereotypisointi, niin ryhmätyöryhmästä kuin kaveriryhmästä pois sulkeminen seksuaalisen suuntautumisen vuoksi, merkitsevät katseet ja rasismi.

Havaitun syrjinnän vastauksissa syrjintäongelma laajennetaan koskemaan arvioita toisiin, opiskelijavertaisiin, kohdistuvasta syrjinnästä. Näin ollen on luonnollista, että havaitun syrjinnän tuloksissa syrjintä näyttäytyy koettua syrjintää yleisempänä ongelmana. Yllä kuvattujen syrjintäsyiden kannalta syrjintää havaittiin lukiossa seuraavasti:

13. Olen viimeisen vuoden aikana itse havainnut syrjintää sukupuolen perusteella Vastanneita : 154/154 (100%)

13.1.	☒ En	141		91,6%	[1] — ka. 1,14
13.2.	☒ Kyllä, lukuvuosittain	7		4,5%	[2]
13.3.	☒ Kyllä, kuukausittain	4		2,6%	[3]
13.4.	☒ Kyllä, viikoittain	2		1,3%	[4]

14. Olen viimeisen vuoden aikana itse havainnut syrjintää alkuperän, kansalaisuuden tai ihonvärin perusteella Vastanneita : 154/154 (100%)

14.1.	☒ En	138		89,6%	[1] — ka. 1,17
14.2.	☒ Kyllä, lukuvuosittain	8		5,2%	[2]
14.3.	☒ Kyllä, kuukausittain	6		3,9%	[3]
14.4.	☒ Kyllä, viikoittain	2		1,3%	[4]

15. Olen viimeisen vuoden aikana itse havainnut syrjintää vammaisuuden tai sairauden perusteella Vastanneita : 154/154 (100%)

15.1.	☒ En	141		91,6%	[1] — ka. 1,13
15.2.	☒ Kyllä, lukuvuosittain	7		4,5%	[2]
15.3.	☒ Kyllä, kuukausittain	5		3,2%	[3]
15.4.	☒ Kyllä, viikoittain	1		0,6%	[4]

16. Olen viimeisen vuoden aikana itse havainnut syrjintää seksuaalisen suuntautumisen perusteella Vastanneita : 154/154 (100%)

16.1.	☒ En	126		81,8%	[1] — ka. 1,30
16.2.	☒ Kyllä, lukuvuosittain	13		8,4%	[2]
16.3.	☒ Kyllä, kuukausittain	12		7,8%	[3]
16.4.	☒ Kyllä, viikoittain	3		1,9%	[4]

17. Olen viimeisen vuoden aikana itse havainnut syrjintää uskonnollisen tai muun vakaumuksen perusteella Vastanneita : 154/154 (100%)

17.1.	☒ En	151		98,1%	[1] — ka. 1,02
17.2.	☒ Kyllä, toisinaan	3		1,9%	[2]
17.3.	☐ Kyllä, usein	0		0,0%	[3]

18. Olen viimeisen vuoden aikana itse havainnut syrjintää iän perusteella Vastanneita : 154/154 (100%)

18.1.	☒ En	150		97,4%	[1] — ka. 1,04
18.2.	☒ Kyllä, lukuvuosittain	3		1,9%	[2]
18.3.	☐ Kyllä, kuukausittain	0		0,0%	[3]
18.4.	☒ Kyllä, viikoittain	1		0,6%	[4]

19. Olen viimeisen vuoden aikana itse havainnut syrjintää kielen perusteella Vastanneita : 154/154 (100%)

19.1.	☒ En	150	97,4%	[1] — ka. 1,03
19.2.	☒ Kyllä, lukuvuosittain	3	1,9%	[2]
19.3.	☒ Kyllä, kuukausittain	1	0,6%	[3]
19.4.	☐ Kyllä, viikoittain	0	0,0%	[4]

20. Olen viimeisen vuoden aikana itse havainnut syrjintää asuinalueen perusteella Vastanneita : 154/154 (100%)

20.1.	☒ En	151	98,1%	[1] — ka. 1,03
20.2.	☒ Kyllä, lukuvuosittain	2	1,3%	[2]
20.3.	☒ Kyllä, kuukausittain	1	0,6%	[3]
20.4.	☐ Kyllä, viikoittain	0	0,0%	[4]

Havaitussa syrjinnässä myös muut kuin seksuaaliseen suuntautumiseen ja sukupuoliin liittyvät aiheet nousevat esiin – etenkin vammaisuus ja sairaus sekä alkuperä, kansallisuus ja ihonväri. Havaitun syrjinnän tarkastelu on olennaista siksi, että koetun syrjinnän lisäksi sen avulla voidaan johtaa toimenpiteitä syrjiväksi ja häiriölliseksi katsotun toiminnan vähentämiseksi. Toisaalta haastatteluissa esiintyi näkemyksiä, joiden mukaan osaa syrjintää kokeneista tai havainneista opiskelijoista pidetään syrjinnän suhteen liian sensitiivisiä: syrjintää tulkitaan muutaman haastateltavan mukaan tapahtuvan liian herkästi ja tilanteissa, joissa sitä ei tapahdu. Osa opiskelijoista saattaa kokea itsensä tavalla tai toisella maalitettuna, mikä kertoo aktuaalisen syrjinnän sijaan tai lisäksi oppilaitoksen jäsenten puutteista yhteishengen suhteen. Vastauksia havaitun syrjinnän suhteen ei kuitenkaan pidä missään nimessä vähätellä. Syrjintätilanteista kertovat vastaukset jäsentävät suuntaviivoja sekä yhteishengen kehittämiseksi että syrjintää vähentävien toimenpiteiden laatimiseksi.

21. Jos vastasit yhteen tai useampaan kohdista 13-20 kyllä, merkitse rastilla, millaisissa tilanteissa olet kokenut syrjintää Vastanneita : 28/154 (18,2%)

21.1.	☒ Opetuksessa ja ohjauksessa	1	0,6%	[1]
21.2.	☒ Opiskelu- ja opiskelusuoritusten tai käyttäytymisen arvioinnissa	2	1,3%	[2]
21.3.	☒ Opiskelijoiden välisessä vuorovaikutuksessa tunneilla	10	6,5%	[3]
21.4.	☒ Opiskelijoiden välisessä vuorovaikutuksessa välitunneilla tai lukion muussa toiminnassa	12	7,8%	[4]
21.5.	☐ Oppimateriaaleissa	0	0,0%	[5] — ka. 4,60
21.6.	☒ Sosiaalisessa mediassa (Jodel, Tiktok, jne.)	23	14,9%	[6]
(ei vastausta)		126	81,8%	

Vastauksista ilmenee, että syrjintäkokemukset ja -havainnot palautuvat paljolti informaaliin ja opetuksen ulkopuoliseen vuorovaikutukseen: opiskelijoiden väliseen kanssakäymiseen välitunneilla, tunneilla ja etenkin sosiaalisessa mediassa.

Isossa kuvassa sosiaalinen media, erityisesti Jodel, nähdään useiden vastaajien osalta ongelmallisena, suvaitsemattomana ja kiusaavana ympäristönä. Haastateltavat ja tekstivastauksissa aihetta eritelleet kuvaavat Jodelia ja muita lukiolaisten yhteisiä sosiaalisia medioita mm. seuraavasti:

"Jodel on toksinen paikka"

"Sosiaalisessa mediassa olen kohdannut haukkumista ja pilkkaamista"

"Varsinkin tiktokissa ja instagramissa ilmenee syrjintää seksuaalisesta suuntautumisesta."

"Jodel on rankka sovellus."

"Jodelissa haukutaan jokaista ihmistä ainakin kerran tai siellä keksitään halveksuvia lempinimiä."

"Jodelin käyttöä voisi hallita vähän vaikka olisikin koulu ulkopuolella."

"Sosiaalisessa mediassa kuten jodelissa ei tarvitsisi puhua muista ihmisistä anonymisti pahaa vaan voisi sanoa kasvotusten jos on sanottavaa."

"Jodel on pelottava, toksinen paikka. Siellä juorutaan, eksposataan ja haukutaan. Siihen pitäisi puuttua."

"Kaiken pahan alku ja juuri on Jodel. Puhutaan paskaa, perättömiä juoruja, joista osa poistetaan."

"Jodelissa räikeää syrjintää sukupuolisia vähemmistöjä ja tummaihoisia kohtaan"

Etenkin Jodelin suhteen on ilmeistä, että syrjintää koetaan ja havaitaan enemmän kuin valintavastaukset antavat ymmärtää. Haastatelluista opiskelijoista kaikki näkivät Jodelin käytössä ongelmia opiskelijoiden yhdenvertaisuuden toteutumisen suhteen ja valtaosa toivoi, että se käyttöön voitaisiin puuttua. Jodel heikentää psyykkistä ja sosiaalista turvallisuuden tunnetta sekä opiskelijoiden keskinäistä yhteishenkeä.

Opiskelijoiden välisessä vuorovaikutuksessa tunneilla ja yhteisissä tiloissa koetun ja havaitun syrjinnän aiheet yhdistettiin haastattelu- ja tekstivastauksissa eniten sukupuoleen ja seksuaaliseen suuntautumiseen.

"Joskus ihan ohimennen kuulunut aika ikäviäkin kommentteja seksuaaliseen suuntautumiseen liittyen esim. somessa tai sitten ihan vaan välituntikeskusteluissa. Ei ole sinällään kohdistunut itseen, mutta kyllä se korvassa särähtää joka kerta."

"Kyllä sen huomaa kun kävelee käytävillä että muut kattoo vinoon ja kuiskii/välittelee. Siis joo mä pukeudun oudosti mut ei sen pitäis vaikuttaa. Sit sitä kuulee kaikkee jodelissa jne. En mä oikeesti oo niin erilainen vaikka mä en oo cis tai hetero. Sit ne ei haluu olla mun pari tai puhuu ryhmätöis."

"homottelua"

"Vähättelevää puhetta sukupuolen takia"

"Homoseksuaaleja, toisin pukeutuvia syrjitään"

Haastateltavat näkivät sekä sosiaalisessa mediassa että koulun yleisissä tiloissa koetun tai havaitun syrjinnän heikentävän kaikki opiskelijakunnan jäsenet yhdenvertaisesti tunnustavan yhteistoiminnan ja -hengen kehittymistä ja aiheuttavan ongelmallista ryhmäytymistä. Joidenkin opiskelijoiden on myös vaikea löytää oleskelutiloja, paikkaa välitunneilla.

"Opiskelijalla on omat paikat yleisissä tiloissa kuten käytävillä, aulaissa ja OPK:ssa. Riippuu mihin porukkaan kuului."

"Ryhmytyminen on voimakasta. OPH:n valloitti vain jokuset kakkoset."

"Tila loppuu..."

"Tilojen lisääminen kaikkien tarpeisiin sopiviksi." (Kehitysehdotus kyselyn lopussa)

"Kaikilla mahdollisuudet opiskella rauhassa hiljaisessa paikassa." (Kehitysehdotus kyselyn lopussa)

Tilaongelman niin fyysisessä kuin psyykkisessä merkityksessä koettiin kohdistuvan etenkin niihin opiskelijoihin, joille ei syystä tai toisesta ole muodostunut merkittävää yhteenkuuluvuudentunnetta vertaistensa keskuudessa. Useampi haastateltava ilmaisi huolensa "väliinputoajista": yksinäiset opiskelijat, seksuaalivähemmistöt, suurin asuinalueisiin kuulumattomat yksilöt ja eri kaveriryhmien väliin jääneet, huonosti mihinkään tiettyyn ryhmään kiinnittyneet opiskelijat.

Opettajalähtöinen ryhmäyttäminen opiskelutehtävissä nähdään kannatettavana ratkaisuna erilaisten, toisilleen tuntemattomien opiskelijoiden kohtaamiseen ja muita poissulkevien kaveriryhmien vähentämiseen. Toinen yhteishengen ja kaikkien hyvinvointiin liittyvä muutosehdotus on aktiivisempi orientaatio lukuvuosien alussa. Näin opiskelijat pääsisivät tutustumaan toisiinsa syvemmin erilaisin epämuodollisin tavoin ennen varsinaisen opiskelutyön alkua.

"Opettajat kohtelevat kaikkia oppilaita tasa-arvoisesti, eikä suosi osia oppilaita."

"Ettei miesopettajat suosisi tyttöjä tunnin toiminnassa."

"Opettajien sanavalinnat, kuten --, voivat loukata, jos asia kolahtaa opiskelijan henkilökohtaisiin kokemuksiin." (Esimerkki sensuroitu merkein --)

"Puuttuminen oppilaiden homofoobisiin ja rasistisiin juttuihin."

"tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta voisi puhua enemmän, joten tieto ja taito miten käyttäytyä leviäisivät."

"lukio panostaa mielestäni enemmän tyttöjen/naisten opetukseen"

"välillä tietyt opettajat vois olla enemmän opettajia ja olla menemättä henkilökohtaisiin asioihin."

"Huma- ja luma-aineissa nokittelua, huma-aineita sorsitaan, pidetään helppoina. Humanisti on tietynlainen haukkumasana."

"Ryhmytyminen tukevammaksi heti lukion alussa!"

"Opejohtoinen ryhmäyttäminen voisi olla hyvä juttu"

"Ryhmitöissä voisi korostaa opettajalähtöistä ryhmäyttämistä."

Suoranaisesti opetuksessa ja suoritusten arvioinnissa koettu tai havaittu syrjintä nähdään vähäiseksi. Opettajalähtöisen koetun tai havaitun syrjinnän nähtiin yhden tekstivastausten mukaan johtuvan joidenkin miesopettajien taipumuksesta suosia tyttöjä oppitunneilla. Toisessa koettiin suosittavan ns. parempia opiskelijoita. Muutamassa haastatteluvastauksessa opettajien kielenkäyttö, lähinnä yksittäiset ilmaisutavat ja sanavalinnat, nähtiin mahdollisesti loukkaavina.

Myös opettajien ja opiskelijoiden jakautuminen ”huma-” ja ”luma-opiskelijoihin”, mitä opettajienkin nähtiin osin ylläpitävän, mainittiin eriarvoistavan kohtelun aiheeksi. Humanistisiin aineisiin suuntautuneiden on koettu joutuneen väheksymisen kohteeksi opintojakso- ja lukiopolkuvalintojensa vuoksi, kun ”kovien aineiden” opiskelijoille nähtiin annetun enemmän arvostusta ja tukea.

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskyselyssä opiskelijat vastasivat myös erilaisiin väittämiin lukion olosuhteista ja toimintatavoista. Tulokset väittämistä ohjaavat tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyötä merkittävien eriarvoisuusaiheiden selättämiseksi. Opettaja-opiskelija -suhteessa parannettavaa löytyy etenkin vaatimustason yhtenäistämässä opiskelijan sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen näkökulmasta, kun taas lukion sääntöjen, opiskelijahuollon, ohjauksen ja hallinnon osalta yhdenvertaisuuden nähdään toteutuvan verraten hyvin. Suurin yksittäinen eriarvoistava tekijä on opiskelijoiden keskinäinen kohtelu sosiaalisessa mediassa: peräti 40,9% koki Jodelin tai Tiktokin epätasa-arvoisiksi kohtaamispaikoiksi.

23. Opettajien vaatimustaso on tasa-arvoinen opiskelijoiden sukupuolesta ja seksuaalisesta suuntautumisesta riippumatta Vastanneita : 154/154 **(100%)**

23.1. ☒ Kyllä	143		92,9%	[1] ← ka. 1,08
23.2. ☒ Ei	12		7,8%	[2]

24. Opettajat kannustavat ja ohjaavat opiskelijoita tasa-arvoisesti sukupuolesta ja seksuaalisesta suuntautumisesta riippumatta Vastanneita : 153/154 **(99,4%)**

24.1. ☒ Kyllä	147		95,5%	[1] ← ka. 1,05
24.2. ☒ Ei	7		4,5%	[2]
(ei vastausta)	1		0,6%	

25. Lukion säännöt ja toimintatavat ovat tasa-arvoisia sukupuolesta ja seksuaalisesta suuntautumisesta riippumatta Vastanneita : 154/154 **(100%)**

25.1. ☒ Kyllä	151		98,1%	[1] ← ka. 1,02
25.2. ☒ Ei	3		1,9%	[2]

26. Tasa-arvo toteutuu lukiossa opiskelijoiden keskinäisessä toiminnassa Vastanneita : 154/154 **(100%)**

26.1. ☒ Kyllä	146		94,8%	[1] ← ka. 1,07
26.2. ☒ Ei	11		7,1%	[2]

27. Opiskelijoilla on tasavertainen mahdollisuus opinto-ohjaukseen, opiskelijahuoltoon ja lukiohallinnon palveluihin Vastanneita : 153/154 **(99,4%)**

27.1. ☒ Kyllä	153		99,4%	[1] ← ka. 1,00
27.2. ☐ Ei	0		0,0%	[2]
(ei vastausta)	1		0,6%	

28. Lukion opiskelijat kohtelevat toisiaan tasavertaisesti sosiaalisessa mediassa (Jodel, Tiktok, jne.) Vastanneita : 153/154 **(99,4%)**

28.1. ☒ Kyllä	99		64,3%	[1] ← ka. 1,39
28.2. ☒ Ei	63		40,9%	[2]
(ei vastausta)	1		0,6%	

29. Opiskelijoilla on tasavertainen mahdollisuus turvallisiin tiloihin lukion alueella Vastanneita : 151/154 **(98,1%)**

29.1. ☒ Kyllä	148		96,1%	[1] ← ka. 1,02
29.2. ☒ Ei	3		1,9%	[2]
(ei vastausta)	3		1,9%	

30. Opiskelijoilla on tasavertainen mahdollisuus rauhalliseen työskentelyyn lukion alueella Vastanneita : 154/154 **(100%)**

30.1. ☒ Kyllä	151		98,1%	[1] ← ka. 1,02
30.2. ☒ Ei	3		1,9%	[2]

Seksuaalisen häirinnän osalta 1,3 % on kokenut seksuaalista häirintää lukuvuoden 2023–2024 aikana, ja yhtäläisesti 1,3% on havainnut seksuaalista häirintää samana aikana. Häirintäkokemukset ja -havainnot määriteltiin opiskelijoiden välisiksi, opettaja-opiskelija-suhteissa seksuaalista häirintää ei ole koettu tai havaittu. Huomionarvoista on, että häirintää kokeneista tai havainneista yksikään ei ole saattanut asiaa lukion henkilökunnan tietoon. Eri kysymyksiin annettuja vastauksia vertailtaessa oletettavaa on, että tämänkin kaltaista häirintää tapahtuu sosiaalisessa mediassa enemmän kuin 1,3 %:n tulos seksuaalisen häirinnän osalta antaa ymmärtää. Tekstivastauksissa seksuaalisen häirinnän tavoiksi kuvattiin koskettelun ja asiattomien ilmaisujen käytön Jodelissa.

31. Olen viimeksi kuluneen vuoden aikana kokenut seksuaalista tai sukupuolittunutta häirintää tai muuta häirintää oppilaitoksessa. Vastanneita : 154/154 (100%)

31.1.	☒ En	152		98,7%	[1] ← ka. 1,01
31.2.	☐ Kyllä, lukuvuosittain	2		1,3%	[2]
31.3.	☐ Kyllä, kuukausittain	0		0,0%	[3]
31.4.	☐ Kyllä, viikoittain	0		0,0%	[4]

32. Olen kokenut häirintää tai ahdistelua opettajien tai muun henkilökunnan taholta. Vastanneita : 154/154 (100%)

32.1.	☒ En	154		100,0%	[1] ← ka. 1,00
32.2.	☐ Kyllä, lukuvuosittain	0		0,0%	[2]
32.3.	☐ Kyllä, kuukausittain	0		0,0%	[3]
32.4.	☐ Kyllä, viikoittain	0		0,0%	[4]

33. Olen itse kokenut häirintää tai ahdistelua muiden opiskelijoiden taholta. Vastanneita : 154/154 (100%)

33.1.	☒ En	153		99,4%	[1] ← ka. 1,01
33.2.	☐ Kyllä, lukuvuosittain	1		0,6%	[2]
33.3.	☐ Kyllä, kuukausittain	0		0,0%	[3]
33.4.	☐ Kyllä, viikoittain	0		0,0%	[4]

34. Olen havainnut muihin kohdistuvaa häirintää tai ahdistelua. Vastanneita : 154/154 (100%)

34.1.	☒ En	151		98,1%	[1] ← ka. 1,03
34.2.	☐ Kyllä, lukuvuosittain	2		1,3%	[2]
34.3.	☐ Kyllä, kuukausittain	1		0,6%	[3]
34.4.	☐ Kyllä, viikoittain	0		0,0%	[4]

35. Jos olen kokenut tai havainnut häirintää, olen saattanut häirintätapausten oppilaitoksen henkilökunnan tietoon.

Vastanneita : 154/154 **(100%)**

35.1.	☒ En ole kokenut tai havainnut häirintää	153		99,4%	[1] ← ka. 1,01
35.2.	☒ En ole saattanut asiaa henkilökunnan tietoon	1		0,6%	[2]
35.3.	☐ Kyllä, toisinaan olen saattanut asian henkilökunnan tietoon	0		0,0%	[3]
35.4.	☐ Kyllä, usein olen saattanut asian henkilökunnan tietoon	0		0,0%	[4]

6.4 Henkilökunnan tilanne

Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden tilaa kartoittavassa tiedonkeruussa sovellettiin henkilökunnan suhteen samankaltaista menettelyä kuin opiskelijoidenkin osalta: kysely sisälsi sekä valinta- että tekstivastauksia, ja näitä täydennettiin neljällä noin puolen tunnin mittaisella haastattelulla. Haastateltavista kolme oli naisopettajia ja yksi miesopettaja.

On huomionarvoista, että henkilökunnan mukaan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustilanne on selkeästi parantunut vuoden 2021 tehtyyn kyselyyn nähden. Yleisesti ottaen yhdenvertaisuuden voidaan tulkita toteutuvan henkilökunnan kyselyvastausten perusteella verraten hyvin, mutta etenkin opiskelijoiden välistä yhdenvertaisuutta koskevissa haastatteluaiheissa opettajat toivat esiin lukuisia kehityskohtia, jotka on huomioitu edempänä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmassa. Muutoin henkilökunnan vastauksista ei olisi voitu johtaa selkeitä uusia, opiskelijoilta saaduista vastauksista poikkeavia ehdotuksia tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyön kehittämiseksi.

Valintavastauksissa henkilökunta koki tilanteen seuraavasti:

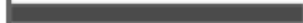

3. Oletko kokenut lukiossa sukupuoleen liittyvää eriarvoista kohtelua opetustehtävien jakamisessa?

Vastanneita : 14/14 (100%)

3.1.	☒ En	14		100,0%	[1] ← ka. 1,00
3.2.	☐ Kyllä, lukuvuosittain	0		0,0%	[2]
3.3.	☐ Kyllä, kuukausittain	0		0,0%	[3]
3.4.	☐ Kyllä, viikoittain	0		0,0%	[4]

4. Oletko kokenut lukiossa sukupuoleen liittyvää eriarvoista kohtelua koulun muiden tehtävien jakamisessa?

Vastanneita : 14/14 (100%)

4.1.	☒ En	14		100,0%	[1] ← ka. 1,00
4.2.	☐ Kyllä, lukuvuosittain	0		0,0%	[2]
4.3.	☐ Kyllä, kuukausittain	0		0,0%	[3]
4.4.	☐ Kyllä, viikoittain	0		0,0%	[4]

5. Oletko kokenut lukiossa sukupuoleen liittyvää eriarvoista kohtelua palkkauksessa?

Vastanneita : 14/14 (100%)

5.1.	☒ En	14		100,0%	[1] ← ka. 1,00
5.2.	☐ Kyllä, lukuvuosittain	0		0,0%	[2]
5.3.	☐ Kyllä, kuukausittain	0		0,0%	[3]
5.4.	☐ Kyllä, viikoittain	0		0,0%	[4]

6. Oletko kokenut lukiossa sukupuoleen liittyvää eriarvoista kohtelua työsuorituksista saadun palautteen osalta?

Vastanneita : 14/14 (100%)

6.1.	☒ En	14		100,0%	[1] ← ka. 1,00
6.2.	☐ Kyllä, lukuvuosittain	0		0,0%	[2]
6.3.	☐ Kyllä, kuukausittain	0		0,0%	[3]
6.4.	☐ Kyllä, viikoittain	0		0,0%	[4]

7. Oletko kokenut lukiossa sukupuoleen liittyvää eriarvoista kohtelua näkemysten ja mielipiteiden huomioimisen suhteen?

Vastanneita : 14/14 (100%)

7.1.	☒ En	13		92,9%	[1] ← ka. 1,07
7.2.	☒ Kyllä, lukuvuosittain	1		7,1%	[2]
7.3.	☐ Kyllä, kuukausittain	0		0,0%	[3]
7.4.	☐ Kyllä, viikoittain	0		0,0%	[4]

8. Oletko kokenut lukiossa sukupuoleen liittyvää eriarvoista kohtelua lukiotyön kehittämiseen liittyvissä kysymyksissä?

Vastanneita : 14/14 (100%)

8.1.	☒ En	14		100,0%	[1] ← ka. 1,00
8.2.	☐ Kyllä, lukuvuosittain	0		0,0%	[2]
8.3.	☐ Kyllä, kuukausittain	0		0,0%	[3]
8.4.	☐ Kyllä, viikoittain	0		0,0%	[4]

9. Oletko kokenut lukiossa sukupuoleen liittyvää eriarvoista kohtelua opetuksessa?

Vastanneita : 14/14 (100%)

9.1.	☒ En	14		100,0%	[1] ← ka. 1,00
9.2.	☐ Kyllä, lukuvuosittain	0		0,0%	[2]
9.3.	☐ Kyllä, kuukausittain	0		0,0%	[3]
9.4.	☐ Kyllä, viikoittain	0		0,0%	[4]

10. Oletko kokenut lukiossa sukupuoleen liittyvää eriarvoista kohtelua opiskeluympäristöjen ja opiskelumenetelmien suhteen?

Vastanneita : 14/14 (100%)

10.1.	☒ En	13		92,9%	[1] ← ka. 1,21
10.2.	☐ Kyllä, lukuvuosittain	0		0,0%	[2]
10.3.	☐ Kyllä, kuukausittain	0		0,0%	[3]
10.4.	☒ Kyllä, viikoittain	1		7,1%	[4]

11. Oletko kokenut lukiossa sukupuoleen liittyvää eriarvoista kohtelua oppimateriaalien tai työskentely-ympäristön suhteen? Vastanneita : 14/14 (100%)

11.1.	☒ En	14		100,0%	[1] ← ka. 1,00
11.2.	☐ Kyllä, lukuvuosittain	0		0,0%	[2]
11.3.	☐ Kyllä, kuukausittain	0		0,0%	[3]
11.4.	☐ Kyllä, viikoittain	0		0,0%	[4]

12. Oletko kokenut lukiossa sukupuoleen liittyvää eriarvoista kohtelua työn ohjaamisessa tai esihenkilösuhteissa? Vastanneita : 14/14 (100%)

12.1.	☒ En	13		92,9%	[1] ← ka. 1,07
12.2.	☒ Kyllä, lukuvuosittain	1		7,1%	[2]
12.3.	☐ Kyllä, kuukausittain	0		0,0%	[3]
12.4.	☐ Kyllä, viikoittain	0		0,0%	[4]

13. Oletko kokenut lukiossa sukupuoleen liittyvää eriarvoista kohtelua opiskelijoiden arvioinnissa? Vastanneita : 14/14 (100%)

13.1.	☒ En	14		100,0%	[1] ← ka. 1,00
13.2.	☐ Kyllä, lukuvuosittain	0		0,0%	[2]
13.3.	☐ Kyllä, kuukausittain	0		0,0%	[3]
13.4.	☐ Kyllä, viikoittain	0		0,0%	[4]

14. Oletko kokenut lukiossa sukupuoleen liittyvää eriarvoista kohtelua opiskelijoiden arvioinnissa? Vastanneita : 14/14 (100%)

14.1.	☒ En	14		100,0%	[1] ← ka. 1,00
14.2.	☐ Kyllä, lukuvuosittain	0		0,0%	[2]
14.3.	☐ Kyllä, kuukausittain	0		0,0%	[3]
14.4.	☐ Kyllä, viikoittain	0		0,0%	[4]

15. Oletko kokenut lukiossa sukupuoleen liittyvää eriarvoista kohtelua opiskelijoiden ohjaamisessa? Vastanneita : 14/14 (100%)

15.1.	☒ En	14		100,0%	[1] ← ka. 1,00
15.2.	☐ Kyllä, lukuvuosittain	0		0,0%	[2]
15.3.	☐ Kyllä, kuukausittain	0		0,0%	[3]
15.4.	☐ Kyllä, viikoittain	0		0,0%	[4]

Yksi vastaaja (7,1%) kertoi kokeneensa sukupuoleen liittyvää eriarvoista kohtelua näkemysten ja mielipiteiden huomioimisen suhteen, samoin yksi (7,1%) vastaaja vastasi viikoittain kokeneensa sukupuoliperusteista eriarvoista kohtelua opiskelu-ympäristön ja -menetelmien suhteen. Työn ohjaamisessa ja esihenkilösuhteissa sukupuoleen liittyvää eriarvoista kohtelua koki vuosittain niin ikään yksi vastaaja (7,1%). Tekstivastauksia yllä oleviin teemoihin tuli niukalti. Ainoaksi eritellyksi

ongelmaksi nähtiin yhden vastaajan taholta mielipiteiden eriarvoisuus ja käsitys, ettei esihenkilön kohtaaminen ole yhdenvertaista, mikä vaikuttaa siihen, ketkä henkilökunnan keskuudesta valikoituvat puhumaan esihenkilön kanssa.

Tasa-arvoväittämässä henkilökunta kuvasi myös opiskelijoiden tilannetta sekä opettaja-opiskelija-suhteessa toteutuvan yhdenvertaisuuden tilaa. Henkilökunnassa ei tunnisteta sukupuolittunutta eriarvoistavaa kohtelua opiskelijoihin kohdistettavassa vaatimustasossa tai kannustamisessa, mutta oppituntiosallistumisen luonteen nähtiin kahden vastaajan (14,3%) osalta olevan sukupuolesta tai seksuaalisesta suuntautumisesta riippuvaa. Myös lukion tavoissa, käytänteissä tai säännöissä koettiin vastaavaa eriarvoisuutta yhden vastaajan osalta. Kaksi vastaajaa koki, ettei sukupuolia kohdella lukiossa tasa-arvoisesti, ja yhden vastaajan mukaan seksuaalinen suuntautuminen vaikuttaa siihen, millaista kohtelua opiskelija saa lukiossa.

19. Henkilökunnan asettavat samanlaiset vaatimukset kaikille opiskelijoille sukupuolesta ja seksuaalisesta suuntautumisesta riippumatta	Vastanneita : 14/14 (100%)
19.1. ☒ Kyllä	14 100,0% [1] ← ka. 1,00
19.2. ☐ Ei	0 0,0% [2]
20. Opettajat kannustavat opiskelijoita yhtä paljon sukupuolesta ja seksuaalisesta suuntautumisesta riippumatta	Vastanneita : 14/14 (100%)
20.1. ☒ Kyllä	14 100,0% [1] ← ka. 1,00
20.2. ☐ Ei	0 0,0% [2]
21. Opiskelijat osallistuvat opintojaksoille samalla tavalla sukupuolesta ja seksuaalisesta suuntautumisesta riippumatta?	Vastanneita : 14/14 (100%)
21.1. ☒ Kyllä	12 85,7% [1] ← ka. 1,14
21.2. ☒ Ei	2 14,3% [2]
22. Lukion tavat, käytänteet ja säännöt ovat samanlaisia sukupuolesta ja seksuaalisesta suuntautumisesta riippumatta	Vastanneita : 13/14 (92,9%)
22.1. ☒ Kyllä	13 92,9% [1] ← ka. 1,00
22.2. ☐ Ei	0 0,0% [2]
(ei vastausta)	1 7,1%
23. Opiskelijat saavat henkilökunnalta yhtäläisesti huomiota sukupuolesta ja seksuaalisesta suuntautumisesta riippumatta	Vastanneita : 14/14 (100%)
23.1. ☒ Kyllä	14 100,0% [1] ← ka. 1,00
23.2. ☐ Ei	0 0,0% [2]

24. Lukiossamme eri sukupuolten edustajia kohdellaan tasa-arvoisesti		Vastanneita : 14/14 (100%)	
24.1. ☒ Kyllä	12		85,7% [1] ← ka. 1,14
24.2. ☒ Ei	2		14,3% [2]
25. Lukiossamme opiskelijoita kohdellaan tasa-arvoisesti seksuaalisesta suuntautumisesta riippumatta		Vastanneita : 14/14 (100%)	
25.1. ☒ Kyllä	13		92,9% [1] ← ka. 1,07
25.2. ☒ Ei	1		7,1% [2]

Mahdollinen eriarvoistava kohtelu palautuu henkilökunnan jäsenen antamassa tekstivastauksessa joidenkin opiskelijoiden asenteisiin sukupuolesta ja seksuaalisesta suuntautumisesta. Toisessa tekstivastauksessa kulttuuriin juurtuneiksi mielletyt käsitykset näkyvät myös oppiainevalinnoissa:

"Mielestäni koulussamme on opiskelijoita, jotka eivät hyväksy kuin mies-nais asetelman ja heterot. Muille naureskellaan ja heistä puhutaan selän takana."

"On joitakin oppiaineita jotka ovat enemmän miesoletettujen suosiossa ja taas joitakin oppiaineita jotka ovat enemmän naisoletettujen suosiossa. Tähän vaikuttavat etenkin vanhat kulttuuriin juurtuneet käsitykset "miesten ja naisten töistä/aloista"."

Seksuaalisen ja sukupuolisen häirinnän ja ahdistelun osalta henkilökunnan keskuudesta ei nostettu esiin muita ongelmakohtia kuin lukuvuosisitasolla esiintyvä henkilökunnan jäsenen sopimaton kielenkäyttö. Näkemystä täydennettiin tekstivastauksessa viittaamalla muita mahdollisesti loukkaavaan huumoriin, mikä havaintona täydentää opiskelijoiden vastauksissa muodostunutta kuvaa siitä, ettei fyysinen seksuaalinen häirintä tai ahdistelu ole lukioyhteisössä korostunut ilmiö. Niin kuin monissa opiskelijavastauksissa, yhdenvertaisuustoimenpiteissä tulisi tämänkin näkemyksen (alla) mukaisesti keskittyä korrektiin kielenkäytön edistämiseen ja sensitiivisyyteen huumorin suhteen.

31. Olen kiinnittänyt huomiota sopimattomaan kielenkäyttöön, jota henkilökunnan jäsen käyttää opiskelijoista tai muista henkilökunnan jäsenistä		Vastanneita : 14/14 (100%)	
31.1. ☒ En	13		92,9% [1] ← ka. 1,07
31.2. ☒ Kyllä, lukuvuosittain	1		7,1% [2]
31.3. ☐ Kyllä, kuukausittain	0		0,0% [3]
31.4. ☐ Kyllä, viikoittain	0		0,0% [4]

7. Yhteenveto ja toimenpiteet suunnitelmakaudella 2024–2027

Myös Vammalan lukiossa valtaosa syrjinnästä kohdistuu henkilöihin, jotka kuuluvat tai joiden oletetaan kuuluvan ryhmiin, joihin kohdistuu kielteisiä stereotypioita ja ennakoasenteita. Lukiossa esiintyy jonkin verran välitöntä, välillistä ja piilosyrjintää, mutta tilanne verrattuna vuoden 2021 tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskyselyn tuloksiin on selvästi parantunut. Toimenpiteet suunnitelmakaudelle 2024–2027 ovat osin uusia, osin aiempia painotuksia jatkavia. Toimenpiteet pohjautuvat kyselyistä ja haastatteluista hankitun tilannekuvan sekä lukion tavoitteiden ja vastuiden keskinäisen suhteen tarkasteluun, mutta etenkin opettajahaastatteluista saatu ymmärrys oli tärkeää toimenpiteiden jäsentämisessä.

Yhdenvertaisuustoimenpiteitä laadittaessa neljän eri oppiaineen opettajan antamissa vastauksissa korostui kolme yhteistä päälinjaa:

- 1) selkeä eksplisiittinen toimintakulttuuri ja nopea puuttuminen tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja turvallisuutta heikentäviin ilmiöihin;
- 2) monipuolisesti ryhmäyttävä ja hyvinvointia edistävä, kaikki mukaan ottava osallisuus;
- 3) turvallisen, ennakoitavan ja välittävän lukionkäynnin mahdollistaminen mm. opintomenestyksestä, sukupuolesta, alueesta ja sosioekonomisesta taustasta riippumatta.

- 1) Jokaisen haastateltavan mukaan toimintakulttuurin ja sääntöjen korostaminen ja epäkohtiin puuttuminen huomattavalla tavalla edistää yhdenvertaisuutta opiskelijoiden keskuudessa. Lukuvuosien alussa osana orientaatiota ja lukuvuoden mittaan erilaisin teemapäivin ja -viikoin sekä arjessa osana formaalia ja informaalista työskentelyä on lukion toimintaa ohjaavat arvot ja periaatteet tehtävä selviksi niin, että opiskelijat paitsi kannattavat lukiossa tehtävää tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyötä, myös osallistuvat siihen itse. Korkea fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen turvallisuus ja yksinäisyyden kokemuksen vähentäminen edellyttävät herkkää puuttumista kaikkiin yhdenvertaisuusepäkohtiin, mutta tämän lisäksi myös aktiivista ja kannustavaa, sosiaalista inklusiota edistävää ilmapiiriä opiskelijoiden välillä. Turvallisemman tilan periaatteet, hyvinvointia edistävät teemapäivät, koulun muut toiminnalliset aktiviteetit, opiskeluhuollon kahvipaussit ja opettajatiimien osallistava toiminta ja muut yhteiset tilaisuudet ovat väyliä toimintakulttuurin jalkauttamiseen, mutta toimintakulttuurin tulee näkyä myös oppitunneilla.
- 2) Opettajat näkivät osallisuuden haasteet samansuuntaisina kuin opiskelijat omissa haastatteluissaan. Sukupuoleen ja seksuaaliseen suuntautumiseen liittyviä syrjityksi tulemisen kokemuksia on pyrittävä vähentämään, samoin eri alueilta tulevien opiskelijoiden fakkiutumista omiksi suljetuiksi piireikseen. Ryhmäyttämistä tulee siksi eri muodoissaan monipuolistaa siten, että kaikki pääsevät laajasti tutustumaan vertaisiinsa ilman ennakkoluuloja. Esimerkiksi opettajavetoista ryhmäyttämistä sovelletaan opintoihin liittyvissä tehtävissä. Kaverikiinnittyneisyyden merkitystä ei aliarvioida positiivisen turvallisuuden ja yhdenvertaisen ilmapiirin rakentumisessa, mutta opintosuorituksissa suositetaan myös vakiintuneet kaveripiirit ylittäviä ryhmätyöskentelymuotoja. Tutor-toimintaa käytetään kekseliäämmin ryhmänohjauksen apuna niin, että vanhempien

opiskelijoiden esimerkki ja lukion arvot välittyvät vertaiselta toiselle. Eriarvoistavalle, syrjivälle ja sukupuolittuneelle puheelle on nollatoleranssi niin oppitunneilla kuin informaalisissa koulun toiminnassa. Tämä koskee myös huumoriksi tarkoitettuja erottelevia letkauksia. Henkilökunta ja opiskelijat toimivat myös sen eteen, että hyvät tavat toteutuvat myös lukio-opiskelijoiden välisillä sosiaalisen median kanavilla.

- 3) Hyvinvoinnin ja opiskelua edistävän toimintakyvyn yksi kivijalka on syrjimättömyyden ja yhdenvertaisuuden kokemus. Tämän lisäksi kuulumisen ja hyväksytyksi tulemisen tunne nähdään tavoiteltavana myönteisenä voimavarana. Tarkoituksena siis ei ole pyrkiä pelkästään muodolliseen, kyselyissä ja vastauksissa erinomaiselta näyttävään yhdenvertaisuuteen. Lukioyhteisössä on vältettävä huumorinkaan varjolla esittämästä arvostelevia lausuntoja opiskelijoiden menestymisen, asuinalueen, fyysisten, psyykkisten ja sosiaalisten ominaisuuksien suhteen. Eri oppiaineiden välistä nokittelua tai eri lukiopolkujen arvostelua, jakamista opiskelijoita humanisteihin ja luonnontieteilijöihin, ei tarvita. Tätä edistetään mm. lukiopolkujen omannäköisyyteen kannustamalla ja opiskelun ohjauks- ja tukimuodoilla, jotka perustuvat opiskelijan tilanteen, motivaatioperustan ja tulevaisuudenpyrkimysten ymmärtämiseen.

Nämä opettajahaastattelussa ilmaistut näkemykset ja toimintaehdotukset ovat linjassa kyselyistä ja opiskelijahaastatteluista merkittävimmiksi nousseiden kehitysideoiden kanssa. Toimenpiteet voidaan tiivistää seuraavalla tavalla:

1. **Kielenkäyttö ja huumori.** Lukiossa tunnistetaan entistä herkemmin epäasiallisen kielenkäytön ja huumorin mahdolliset kielteiset ja syrjivät vaikutukset. Mm. sukupuoli, seksuaalinen suuntautuminen, alue, etninen tausta, sosio-ekonominen asema, kieli ja uskonnollinen tai muu vakaumus tunnustetaan asioiksi, joiden suhteen huumoriksi tarkoitettunkin kielen osalta on hyvä olla erityisen tarkkana. Kielen pelisäännöt selvitetään osana orientaatiota ja tarpeen mukaan kesken lukuvuotta.
2. **Sosiaalisessa mediassa ilmenneeseen eriarvoistavaan kohteluun puuttuminen epäkohtien esille tuomisen ja valistuksen keinoin.** Pyritään vahvistamaan opiskelijoiden ymmärrystä siitä, että myös sosiaalisessa mediassa käytettävä kieli vaikuttaa lukion yhdenvertaisuustilanteeseen ja yksittäisten opiskelijoiden turvallisuus- ja tasa-arvokokemukseen omassa oppimisyhteisössään. Sosiaalisen median käytön nivelletään osaksi viestintä- ja medialukutaitojen oppimista, ja lukukauden alussa painotetaan some-etiketin merkitystä.
3. **Sukupuolinen ja seksuaaliseen suuntautumiseen liittyvän sensitiivisyyden parantaminen.** Sukupuolten ja seksuaalisesti eri tavoin suuntautuneiden opiskelijoiden tasa-arvoinen kohtelu opetuksessa ja ohjauksessa. Matalan kynnyksen puuttuminen sukupuoliseen tai seksuaaliseen syrjintään ja sen tunnistaminen, että välitön syrjintä kuten haukkuminen tai nimittely ja piilosyrjintä kuten vähättely ja hiljainen ryhmästä poissulkeminen ei ole missään muodossa lukion arvojen ja tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyön velvoittamien vastuiden kannalta sallittua.
4. **Opiskelijoiden oppiainevalintojen yhdenmukainen kohtelu ja jokaisen opiskeltavan aineen tasavertainen arvostaminen.** Vammalan lukion päätarkoituksena on toimia vahvana ja monipuolisena yleissivistävänä oppilaitoksena, missä opiskelijalla pyritään luomaan omannäköistä lukiopolkua. Polkujen avulla voidaan hälventää vanhahtavaa ja

stereotypisoivaa jakoa luma- ja huma-aineiden välillä, ja sitä kautta vähentää oppiainevalintaperusteisen syrjinnän mahdollisuutta. Opetuksessaan ja ohjauksessaan henkilökunta kannustaa opiskelijaa omalle lukiopolulleen riippumatta opettajan omista opetettavista aineista. Lukiossa voi keskittyä itseä kiinnostaviin aineisiin ilman leimautumisen tai lokeroitumisen pelkoa.

5. **Ryhmähengen parantaminen erilaisin ryhmäytymis- ja orientaatioimin.** Opettajajohtoista ryhmäytymistä suositetaan aiempaa enemmän oppitunneilla tehtävässä ryhmätyöskentelyssä, mutta myös koulun muissa yhteisissä aktiviteeteissa ja tutor-toiminnassa.
6. **Pedagogisen osaamisen ja yhdenmukaisten käytänteiden jatkuva vahvistaminen.** Opiskelijan oikeusturvaan, opiskelun ennakoitavuuteen ja toimivaan suunnitteluun kuuluu varmuus paitsi yhdenmukaisesta kohtelusta, myös ohjauksesta, tuesta ja arvioinnista. Oppilaitoksessa vahvistetaan psykologisesti turvallista pedagogiikkaa.
7. **Turvallisemman tilan periaatteiden jalkauttaminen.** Lukion opiskelijoiden toimesta luodut periaatteet otetaan aktiivisesti esiin ryhmänohjauksessa, koulun yhteisessä toiminnassa, oppituntityössä ja opiskelijan ohjauksessa. Turvallisemman tilan periaatteiden seuraaminen jalkautetaan lukion ohjaavaksi käytänteeksi heti lukuvuoden 2024-2025 orientaatiopäivistä alkaen. Turvallisemman tilan periaatteet laadittiin opiskelijoiden ryhmänohjaustuokiossa 15.4.2024 antamien vastausten perusteella. Opiskelijat laativat ryhmässä ohjeita turvallisemman lukio-arjen tavoittamiseksi fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen turvallisuuden teemoista. Opinto-ohjaaja muutti opiskelijoiden näkemykset turvallisemman tilan periaatteiksi (LIITE 1)

Turvallisemman tilan periaatteet ovat opiskelijoiden vastaus toimenpiteiksi tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden parantamiseen. Periaatteiden lisäksi toimenpiteitä ryhdittää turvallisuuden ja hyvinvoinnin aihepiireistä laadittava, lukukaudesta 2024–2025 käyttöön otettava vuosikello. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskysymykset otetaan huomioon osana molempia vuosikelloja

VAMMALAN LUKION TURVALLISEMMAN TILAN PERIAATTEET

Annamme tilaa ja kunnioitamme jokaisen itsemääräämisoikeutta: Annamme tilaa käytävällä. Emme töni tai pelottele. Emme koske toista ilman lupaa. Käytämme yhteisissä tiloissa ääntämme sopivasti ja valitsemme sanamme tahdikkaasti. Meistä jokainen pitää huolen, että kaikki voivat viihtyä yhteisissä tiloissa.

Takaamme työrauhan oppitunneilla: Otamme toisten opiskelutarpeet huomioon, jotta kaikki voivat keskittyä tehtäviinsä häiriöttä. Huomioimme myös, että toisen keskittyminen saattaa häiriintyä herkemmin kuin oma.

Vaalimme hyviä tapoja sosiaalisessa mediassa: Ymmärrämme sanojen olevan tekoja myös sosiaalisessa mediassa. Vältämme sosiaalisissa medioissa toisten halveksimista, nimittelemistä tai loukkaamista, myös ymmärtäen, että toinen voi käsittää sanamme vakavammin kuin olemme tarkoittaneet. Pyrimme sanomaan sosiaalisessa mediassa vain asioita, jotka voisimme kertoa myös kasvojen kautta.

Vastustamme fyysistä ja psyykkistä väkivaltaa: Jos näemme tai koemme väkivaltaa, puutumme siihen ja saatamme asian henkilökunnan tietoon. Kerromme myös väkivallan tekijälle, että toiminta ei ole oikein. Noudatamme kaikilta osin lukion järjestysääntöjä. Tunnistamme, että myös eleet ja sanat saattavat satuttaa.

Mahdollistamme toimivan ryhmätyöilmapiirin: Otamme kaikki mukaan ryhmätöihin. Pyrimme ilmapiiriin, jossa kaikkia ryhmän jäseniä kohdellaan yhdenvertaisesti ja jossa jokainen tulee kuulluksi ja huomioituksi. Ryhmätöissämme kaikki ovat kavereita, vaikka kaikki eivät toisiaan entuudestaan tuntisikaan. Noudatamme sovittua työnjakoa ja autamme toista tarpeen mukaan.

Perehdymme turvallisuusasioihin ajatuksen kanssa: Osallistumme turvallisuusharjoituksiin oman roolimme ymmärtäen ja kehoituksia noudattaen. Kuljemme ohjeistettuja kulkureittejä normaali- ja poikkeustilanteissa. Saliin tai muuhun kokoontumistilaan siirtyessä noudatamme henkilökunnan ohjeita.

Ymmärrämme kuuntelemisen tärkeyden: Annamme jokaiselle puheenvuoron keskeyttämättä toista. Osoitamme arvostusta esitelmän, puheen, näytöksen tai näkemyksen esittäjää kohtaan. Pidämme mielessä, että esiintyminen voi jännittää, ja autamme esiintyjää osaltamme kannustavalla, keskittyneellä ja myötämielisellä asenteella tätä kohtaan.

Edistämme jokaisen vapautta olla oma itsensä: Lukiossamme jokainen saa toteuttaa omia pyrkimyksiään yhdenvertaisesti ja omalla tavallaan. Jokainen meistä on erilainen ja erilaisuudessaan tasavertainen yhteisömme jäsen. Pyrimme turvalliseen ilmapiiriin, jossa jokainen uskaltaa kurkottaa tavoitteisiinsa vailla kiusatuksi tai vähätellyksi tulemisen pelkoa. Tsemppi, hymy, tervetullut olo, kiitos, anteeksi ja oleva hyvä kuuluvat jokaiselle. Turvallisemman tilan periaatteiden toteutumista arvioidaan osana lukiossa tehtävää laatutyötä.